

NVZ bulletin

NEDERLANDSE VERENIGING VAN ZANGPEDAGOGEN

NUMMER 11 • JUNI 2008

www.zangpedagogen.nl

Voorwoord voorzitter Elena Vink

Het doet me verdriet dat ik mijn eerste voorwoord met een nare mededeling moet beginnen. De echtgenoot van onze redacteur Cora Peeters is eind mei plotseling overleden tijdens hun vakantie in Rome. Hierbij wil ik haar, mede namens bestuur en leden, condoleren en veel sterkte wensen. Uiteraard staat haar hoofd naar hele andere zaken dan het verzamelen van kopij en dergelijke. Desondanks hebben we met elkaar geprobeerd toch een bulletin op tijd klaar te hebben. Ter introductie van mijzelf als nieuwe voorzitter verwijs ik graag naar de andere stukken in dit bulletin.

Goed nieuws is dat de website klaar is! We hopen dat er veel op gaat gebeuren en dat hij ook voor leden (en niet-leden) die niet zo computermind zijn toegankelijk zal blijken. Alle nieuws en informatie betreffende de vereniging, symposia enz. vindt u daar.

Tenslotte wil ik oud-voorzitter Frans Huijts hier ook nog bedanken voor de jaren dat hij zo veel tijd en energie in de vereniging heeft gestoken, ik vind het een eer om zijn plaats in te mogen nemen!!

Van de redactie..

Twee leden van onze redactie, Eugenie Ditewig en Reina Waagenaar, hebben inmiddels afscheid genomen van de redactie. Tijdgebrek noopte hen tot deze beslissing. Vanaf deze plek danken wij Reina en Eugenie voor de samenwerking!

Vanaf het volgende Bulletin (oktober) zal de rubriek 'Leden in het Land' van start gaan. In deze rubriek zullen één of twee leden kort geportretteerd worden. De bedoeling hierachter is dat we nader kennismaken met leden die misschien vanwege de afstand niet zo makkelijk in de gelegenheid zijn om naar de ALV of het jaarlijkse symposium te komen. Het zou dus kunnen dat u in de toekomst benaderd wordt voor deze rubriek. Wij kijken ernaar uit u beter te leren kennen!

redactie@zangpedagogen.nl

tractuele verplichtingen nu eenmaal met zich meebrengen. Ondanks die verplichtingen ben ik daar, aan het conservatorium, begonnen met wat toch wel een nieuwe carrière zou worden, die van zangpedagoge. Dat was betrekkelijk nieuw, net zoals uw vereniging mij, laten we zeggen "uit de verte" bekend was. Een nieuwe wereld. En een andere wereld.

Het is toch altijd wat onbescheiden je eigen verdiensten te presenteren, hoewel de eerlijkheid gebied te zeggen dat het soms wel harde bestaan van zangsolist het in elk geval noodzaakt om valse bescheidenheid opzij te schuiven.

Ik wil geen lang verhaal houden over waar ik al die jaren wel niet gezongen heb en met wie en met hoeveel succes. Voor de aardigheid wil ik toch wel vermelden dat ik met eindexamen opera aan het Haags Conser-

Toespraak van Elena Vink tijdens ALV op 30 maart 2008

"Dames en heren, geachte aanwezigen, Nu mijn kandidatuur is omgezet in een voorzitterschap, is een korte toelichting en introductie toch wel op zijn plaats.

Het werd mij enige tijd geleden duidelijk dat uw vereniging – en nu dus nadrukkelijk ook mijn vereniging – het zonder benoemde voorzitter moest stellen. Zo heb ik dat althans begrepen. Met enige nadruk en met herhaling is mij gevraagd daarin te willen voorzien.

Na een actieve carrière die mij langs vele theaters voerde ben ik in het rustige Velp nabij Arnhem beland. In de laatste jaren van mijn bestaan als opera zangeres bleek het Arnhemse conservatorium bereid rekening te houden met alle omstandigheden die con-

vatorium heb gedaan met een uitvoering van Egon und Emilie van Ernst Toch. Of het een speling van het lot is geweest, wie zal het zeggen, maar mijn allerlaatste optreden waarmee ik mijn carrière besloot, was een uitvoering te Parijs van hetzelfde stuk! En wat daar allemaal tussen lag, houdt u te goed.

Het zangpedagogische werk aan het conservatorium is mij inmiddels goed aan het bevallen al moet ik – ik kom er eerlijk voor uit – zeggen dat ik met enige regelmaat de spanning en de uitdaging van het muziektheater en alles wat daar omheen zit wel eens mis. Het is duidelijk iets verslavends en dat raak je nooit meer helemaal kwijt.

Daar staat weer tegenover dat ik juist ook dát aan mijn studenten kan doorgeven, de

passie voor het theater.

Daarnaast bracht het werk aan het conservatorium mij in contact met een wereld die mij als soliste eigenlijk enigszins vreemd is gebleven. Als soliste werkte ik wezenlijk alleen. Nu ben ik in contact gekomen met diverse vormen van samenwerking, binnen het conservatorium en daarbuiten. Commissies van diverse pluimage benaderden mij. Met curieuze voorstellen. Maar ook met voorstellen waardoor ik mij gestreeld voelde. Op enkele van de voorstellen ben ik ingegaan en het zijn tot op heden leerzame ervaringen.

En daarmee ben ik bij de reden van mijn aanvankelijke aarzeling om het voorzitterschap van uw vereniging te aanvaarden. Ook in mijn uur zitten maar zestig minuten en ik heb niet overal verstand van. Andere verplichtingen leggen mij beperkingen op. Overleg met

de leden van uw bestuur maakte echter duidelijk dat voor tal van problemen een oplossing bestond, bijvoorbeeld in de vorm van de inzet van capabele andere bestuursleden. Ik zal daarvan ook graag – en ongetwijfeld zo af en toe ook noodgedwongen – gebruik van maken. Ondanks die beperkingen denk ik de belangen van de vereniging voldoende te kunnen behartigen, ik ga daar in ieder geval mijn best voor doen. Ik dank jullie voor het in mij gestelde vertrouwen.

Dat gezegd hebbende sta ik hier dus, met overtuiging, als uw nieuwe voorzitter.”

‘De Onwankelbare’

een nieuwe Nederlandse kameroera over de Utrechtse Muziekoorlog, Jan van Gilse en Willem Pijper

door Ellen Steffers Dekker

“Mam, volgende week woensdagavond kan je mee naar de opera!” Dochterlief kwam thuis en riep deze mededeling bij het binnenkomen alvast door het huis. Heel huiselijk stond ik boven in een kamer de gedroogde was te strijken. Mijn reactie was wat minder heftig wat haar prikkelde om verder te gaan. Al vertellend liep ze de trap op naar de kamer waar ik stond te strijken.

“Bij ons op het conservatorium in het gebouw van K&W wordt het uitgevoerd, het gaat over.. je weet wel!”

“Wat weet ik wel, ...” Als vanzelf ging ook ik luid praten. “Nou, die man uit Grootvader zijn conservatoriumtijd, je hebt zijn naam wel eens genoemd; als ik het zeg, dan is het van: OOOH Ja.!” Ze stak haar hoofd om de deur en keek me aan.

“Eberlé?” raadde ik. “Nee, die niet.”

“Pijper dan?”, probeerde ik.

“Ja die, en hij zat toch in dat Utrechtse Orkest??”

“Wie, Pijper of Grootvader?”

“Néhéé, Grootvader.

“Het USO, maar dat was na de oorlog.”

“Nou, dáár gaat de Opera over! Voor jou kost het 20 euro entree.” Er werd een folder in mijn hand geduwd en ik herkende de

*Muziek: Caroline Ansink,
Libretto: Lars Boom,
Regie: Marcel Sijm,
Dramaturgie: Floris Don.*

foto van Willem Pijper die op een kant van de flyer prijkte. “Goed meid, wij gaan samen woensdagavond naar de Opera!”

Ze had voor ons op woensdagavond een plaats gereserveerd op het balkon, vooraan. Door de tralies van het balkon kon ik het podium zien. Er was véél te zien: een kleedhoek, wat makkelijke stoelen en achteraan waren twee beamers geplaatst waar Willem Pijper en Jan van Gilse reeds hun composities aan het schrijven waren; kortom, door bewust in

de ruimte die het toneel bood meubilair neer te zetten waren er verschillende plekken van handeling gecreëerd. Boven het toneel, op de wand, kon je meelesen wat Jan van Gilse (Michael Storrs) en Willem Pijper (Duo Pan) zoal opschreven. Aan weerskanten van het podium stonden twee computergestuurde apparaten die tijdens de opera uitvoering de tekst van de aria’s, foto’s en brokken oorlogsbeelden zouden projecteren.

Als intro zong eerst de tenor Duo Pan het lied ‘Pantomime’ uit Pijpers Fêtes Galantes naar gedichten van Paul Verlaine. Hij kwam daarvoor achter zijn schrijfgestoelte vandaan richting pianiste Angélique Heemsbergen die achter de vleugel zat in de orkestbak. Hij zong een lied over een Pierrot (?). Zijn ingestudeerde bewegingen pasten goed bij het

lied. Het Nederlands was goed te verstaan en hij had een prettige stem om naar te luisteren. Na Pijper was van Gilse aan de beurt en ook de bariton Michael Storrs trad naar voren en zong ‘Auf dem Canal grande’ naar een gedicht van Conrad Ferdinand Meyer.

Gelijk zijn lied, waren zijn bewegingen duidelijk passiever dan het lied van de vorige zanger: het was alsof die twee liederen het karakter van Pijper en van Gilse moesten neerzetten. Ik weet nog dat Michael in de laagte een fraai geluid produceerde. Na afloop sprak ik hem in de kantine en daar vertelde hij mij dat het lied door hem een kleine terts lager is gezongen dan de oorspronkelijke zetting. Als ik de foto’s bekijk van Pijper en van Van Gilse in het programmaboekje, lijkt het er op dat Duo Pan en Michael Storrs gekozen zijn omdat ze qua figuur wat weg hebben van de twee heren, de hoofd figuren in de opera; maar kan natuurlijk ook toeval zijn.

Ja, inderdaad, de opera ‘De Onwankelbare’ gaat over Willem Pijper, Jan van Gilse, ooit een van de directeurs van het Utrechtsch Conservatorium, het USO (Utrechtsch Stedelijk Orkest), en Tivoli, een in oude stijl opgetrokken gebouw, waar het orkest repeteert en in concertteert. Jan van Gilse is dirigent van het USO en vindt dat het orkest meer potentie heeft dan wat de directeur van Tivoli van deze musici verlangt. De directeur Willem Werker (Fan de Ruiter in een dubbelrol: tevens vriendin vrouw van Van Gilse) ziet weinig in de artistieke ambities van Van Gilse. Tivoli’s belang is niet zozeer de kunstmuziek als wel de omzet. Werkers zwager Willem Pijper wil dat Jan van Gilse zijn composities uitvoert maar er ontstaat onduidelijkheid en daardoor grote irritatie. Pijper is tevens muziek recensent van het Utrechts Dagblad. De strijd begint.

Het orkest, met op de bok de Fin Jussi Jaantinen, zette een korte ouverture in die een verbazend goede indruk weergaf van de oorlog. Heel fraai georkestreerd. Je hoorde de vliegtuigen aankomen. De indrukwekkende ‘40-’45 verhalen van mijn ouders kwamen weer boven. Wat dat betreft is Ansinks opzet geslaagd: ze heeft zich terdege verdiept in de materie. Ansink vindt dat proces functioneel. “Alsjeblieft geen objectiviteit. Met objectiviteit betrek je de toeschouwer of luisteraar niet bij het stuk”, aldus een

onderdeel van een interview achterin het tekstboek.

Op de wand boven het podium verschenen de oorlogsbeelden naast de schrijfsels van beide componisten. Daarnaast kwamen nog de teksten van de solisten. Alles bij elkaar kwam je ogen en oren te kort, want ook op het toneel kwam een verdubbeling. Het begon met de rol van de oudere Willem Pijper. Op een zeker ogenblik werd de jonge Pijper ten tonele opgevoerd plus het bestuur van Tivoli enz. enz. : tijdens de gehele opera werd mijn aandacht meer getrokken door de beelden op de wand dan dat wat er op de bühne gebeurde. Ten slotte zaten wij op ooghoogte van alle bewegende beelden. Ik moest mijzelf dwingen om het gebeuren op het toneel te volgen.

Geen beste plek dus, daar op het balkon achter de tralies van de balustrade. Toch denk ik dat ook beneden de mensen zich regelmatig moesten dwingen hun aandacht te verplaatsten naar de op de wand geprojecteerde, vaak indringende beelden. Voor mij had het ietsje minder gekund.

Veel mannenrollen werden bezet door vrouwen, nee, geen verklede vrouwen. Ieder die aan haar te zingen rol begon, kreeg van een kleedster een hes of jas omgehangen en van dat moment af was zij die gene die ze spelen moest. Er werd duidelijk, soms heftig gezongen en geacteerd. De tekst was niet altijd goed te verstaan wat meer kwam door de lage ligging van sommige aria’s en door het iets te luide orkest. Maar daar was rekening mee gehouden want je kon de tekst op de wand boven het toneel volgen. Toch vond ik het allemaal wat aan de te harde kant met weinig dynamische nuances...Tja , ruziën doe je niet zachtjes.

In de wandelgangen achter de J.M.Fentener van Vlissingenzaal, de zaal waar de opera zijn spel speelde, werd mij verteld dat de opera “De Onwankelbare” lager is uitgevoerd dan de oorspronkelijke zetting. Er moest zelfs geoctaveerd worden. Dat veel mannenrollen in de opera door vrouwen werden gespeeld was om de doodeenvoudige reden dat er niet voldoende mannelijke zangers waren. Dat verklaarde de soms wel erg grote intervallen en de lage ligging van enkele aria’s. Dit viel het meest op bij de rol van de oude Willem Pijper (sopraan Madieke Marjon). Dan komt bij mij de vraag naar bo-

ven hoe de opera met een oorspronkelijke bezetting eigenlijk zal klinken?

Eerder die avond sprak ik met een leraar over de vele aanmeldingen van vrouwelijke studenten. “Ook bij grote orkesten zie je steeds meer vrouwen, vooral bij de violen”, sprak hij. Van een van de vriendinnen van onze dochter die medicijnen studeert in Groningen weet ik dat ook dáár dit fenomeen zich manifesteert. Een inhaalslag? Gevolg van de sociaal maatschappelijke veranderingen? Misschien de open grenzen sinds de EU? Ongetwijfeld heeft dit er mee te maken. Maar is dat de enige reden?

Het was laat toen we samen naar huis gingen. Moe van de vele indrukken, maar voldaan. Het was een fijne avond geweest. Eigenlijk moet je deze opera meer dan één keer gaan beluisteren/bekijken wil je een goede indruk krijgen. De eerste keer komt er te veel op je af.

Deze avond heeft voor mij ook een vraag beantwoord, namelijk waarom Tivoli, dat in de oorlog is platgebombardeerd, nooit is herbouwd. Er is mij altijd verteld dat Tivoli zou herrijzen. Direct na de oorlog kwam een noodgebouw. Het houten gebouw werd geplaatst rond een grote boom. Als tiener vond ik dat prachtig. Later, toen ik allang op kamers woonde, was Tivoli nog steeds van hout. Op een gegeven moment kwam mij ter ore dat er een nieuw concertgebouw zou komen, maar op een andere locatie. Nee, geen Tivoli maar Vredenburg?? Nu begrijp ik pas waarom: Tivoli was, dacht ik, een groot luxueus uitgevoerd paviljoen. Het uitgangspunt van de toen zittende directie was ‘luchtige muziek’, wat vele mensen moest aantrekken. Omzet, omzet. De artistieke ambities van Jan van Gilse hebben doorgewerkt en zich geconcretiseerd in muziekcentrum Vredenburg dat ruimte kon bieden aan vele vormen van muzikaal genoeg.

Verdere informatie over de ‘De Onwankelbare’ kun je vinden op: www.hku.nl de onwankelbare.

De wereld première was op 5 april 2008, verdere uitvoeringen waren op 6/8/9 en 11 april 2006.

Alle in het gebouw voor Kunsten & Wetenschappen, Mariaplaats teUtrecht.

Grunting

door Ineke van Doorn

Op verzoek van de redactie heb ik me verdiept in het fenomeen 'grunting'. Ook wel 'grunten' of 'growlen' genoemd. Een vorm van stemgebruik waarbij de voortgebrachte klank nog het meeste lijkt op - heel hard - grommen. Hoewel er in veel hardrock en heavy metal stijlen behoorlijk rauw gezongen en geschreeuwd wordt, is 'grunting' typisch voor een subgenre dat men 'Death metal' noemt.

Wat is 'grunten' precies?

Er is naar het fenomeen nog niet zoveel onderzoek gedaan. Over de fysiologische aspecten vond ik dan ook alleen dat grunting ontstaat door trillingen van de supraglottic structures, ofwel de valse stembanden, in samenwerking met de ware stemplouwen.

dacht aan en logopedist Piet Kooijman van het UMC St. Radboud te Nijmegen haalde het nieuws met zijn waarschuwing dat 'grunting funest voor de stem is'. Twee jaar geleden meldde de eerste grunter zich bij de audities voor *Idols* (en haalde de finale waar hij vervolgens voor bedankte).

en metalen versieringen, en het dragen van piercings. Ook de teksten sluiten hierbij aan en gaan niet zelden over hel en verdoemenis.

Het beluisteren van Death Metal deed zodoende een beroep op mijn uithoudingsvermogen. Hoe extremer het stemgebruik hoe moeilijker het was onbevangen te blijven. De klank is rauw, gorgelend, onderaards en wordt vaak met veel kracht 'naar buiten gespuugd'. Het leukst was het nog om er naar te luisteren en te kijken (bijvoorbeeld via youtube.com), want dan krijg je meer mee van de context waarin het geheel plaatsvindt. Bovendien vind ik de energie, de overgave en de theatraliteit waarmee het geheel gebracht wordt wel weer leuk.

Imago van grunting

Door het extreme karakter van de geluiden die Death Metal vocalisten voortbrengen, wordt er over grunting vaak lacherig gedaan. Daarnaast schrikt het agressieve imago velen af. De zes mannelijke grunteners die ik in verband met dit artikel interviewde, waren dan ook aangenaam verrast dat er iemand buiten hun eigen circuit interesse toonde in hetgeen ze deden. Grunting wordt door hen zeer serieus beoefend, een van hen wijdde bijvoorbeeld zijn afstudeerthesis eraan, en ze wisten er dan ook heel wat over te vertellen. Ook verwezen ze me soms door en werd ik voorzien van luistervoorbeelden. Het is trouwens niet zo dat er alleen mannelijke grunteners zijn, ook vrouwen kunnen het. Luister bijvoorbeeld naar Arch Enemy met Angela Gossow. En ook op youtube.com (zoek op 'grunting') kan je zien dat zelfs frêle Aziatische meisjes het kunnen.

Door de interviews en door te luisteren en

te kijken op internet ontdekte ik dat grunting onderdeel is van een vocale cultuur waarbij men nauwgezet onderscheid maakt tussen de diverse klanken. Genoemd werden o.a. hoge, lage en mid- screams, pigscreams, inhale screams, talking screams, deathgrunts, black metal screams, deathcore shouts, southern rockscreeams, screamos en hardcore grunts. Bij nadere bestudering bleken de woorden hoog/midden/laag meer op de klankkleur betrekking te hebben dan op de grondtoon. Voor zover deze waarneembaar is, is deze altijd vrij laag. Ongeveer tussen d klein en g klein. De sound kan erg verschillen. Bij een deathgrunt overheersen bijvoorbeeld de subharmonischen dusdanig dat er weinig meer valt waar te nemen dan een vervaarlijk grommend geluid zonder waarneembare toonhoogte. Hierbij is de tekst moeilijk te volgen en heeft het vocale deel veel weg van een vulkaan eruptie. Andere vormen van grunting zijn zeer verstaanbaar, hebben een duidelijke toonhoogte en worden ritmisch uitgevoerd.

Grunting wordt door de geïnterviewden omschreven als "een grommend keelgeluid", "gekleurde ruis", "een agressieve manier van schreeuwen". Het is opvallend dat allen er rond hun vijftiende mee begonnen, de meesten beoefenen het nu zo'n 10 jaar. Effectbejag, het boosaardige, onmenselijke en brute karakter van het geluid, de enorme variëteit aan klanken, het "oppermachtige gevoel" dat het geluid opwekt en de enorme fysieke inspanning worden o.a. genoemd als aantrekkelijke aspecten. "Je kunt grunten zien als een distortion voor zangers (n.b. distortion - Engels voor 'vervorming' - is een veelgebruikt gitaareffect). Het leuke hieraan is dat je als zanger daardoor iets unieks kan aanbrenge in de muziek, waardoor die beter tot zijn recht komt". Een ander merkt op dat "het atonale karakter ervan compositorische mogelijkheden biedt". Zo geeft het de gitaristen maximale vrijheid qua notenkeuze.

Leren grunten door imiteren

Alle geïnterviewden zijn autodidact. Ze luisterden naar opnames van andere grunteners en probeerden die te imiteren. Meestal werd het ook meteen uitgeprobeerd in hun eigen band. Sommigen vroegen tips aan collega zangers. Een van de geïnterviewden had veel baat bij het bestuderen van 'ondertoonzang' (waarmee hij refereert aan

'throatsinging').

Grunting is iets dat veel oefening vergt en dat naar mate je het oefent, beter gaat klinken. Sommige grunteners werken ook na jaren nog aan het zoeken naar de ideale techniek. In het begin deed het bij sommigen pijn, werden ze snel hees of vermoeid. Maar nu kunnen een aantal het wel 12 uur per dag volhouden zonder problemen of pijn. Sommigen doen tours waarbij ze 5-6 keer per week optreden. Anderen geven een maximum aan van 1,5 uur per dag. Hoe afwisselender de stem gebruikt wordt (dus als er bijvoorbeeld naast grunting ook normaal, ofwel clean, gezongen wordt), des te moeilijker het is. In de praktijk is het daarom vaak zo dat een band verschillende zangers heeft voor de gruntvocalen en de cleane zang. Ook vergt het meer techniek en (soms jaren) oefening als je je grunts verstaanbaar wilt maken.

De geïnterviewden geven allemaal aan verschillende soorten metal zangstijlen met elkaar af te wisselen. Vooral de scream (een heel hoge ijzige gilzang) wordt genoemd en verder het gebruik van verschillende kleuren en toonhoogten binnen het grunten zelf. Twee zangers wisselen grunting af met cleane zang. Op mijn vraag of grunting alleen hard kan, komt geen eenduidig antwoord. Sommigen zeggen dat het alleen hard kan, anderen zeggen dat het allebei mogelijk is, eventueel afhankelijk van de toonhoogte, een derde zegt dat het nooit heel hard is en dat de microfoon het werk doet. Wil je je stem behouden dan is volumebeheersing een voorwaarde, merkt iemand op.

Adembeheersing

Niet elke grunter weet even goed hoe hij de techniek moet uitleggen, maar anderen zijn zeer gedetailleerd in de uitleg hoe ze het doen. Controle over de adem wordt door iedereen als zeer belangrijke voorwaarde genoemd. Als je dat beheerst hoeft het grunten zelf niet veel lucht te kosten. Het hele lichaam wordt stevig gemaakt, het hoofd hangt iets naar voren (de zgn 'gorillahouding' wordt genoemd), de lippen iets getuit. De meeste spanning wordt gevoeld in de buik, nek en hoog in de keel (ter hoogte van de kaak). Allen hebben het gevoel dat de keel open is. Een grunter vermeldt dat "de tong verdikt en naar achteren ligt, de zijkanalen drukken tegen je bovenste kiezen aan". Op video opnames valt het mij verder op dat grunteners hun mond vaak zeer ver openen.

Gebruik van de microfoon

Ofschoon de meeste grunteners aangeven dat het soort microfoon dat je gebruikt niet zoveel uitmaakt, geven de meesten vanwege het hoge geluidsvolume op het podium de voorkeur aan een dynamische microfoon. De manier waarop je je microfoon gebruikt is wel heel belangrijk, want daarmee kan je de sound beïnvloeden. Door bijvoorbeeld een kom met je handen om de microfoonkop heen te maken wordt het geluid donkerder en eventueel zelfs lichtelijk overstuurd. Maak je de afstand tot de microfoon groter dan wordt het geluid dunner en zachter. De meesten houden dan ook de microfoon steeds zo dicht mogelijk tegen de lippen.

Ook de stand van het strottenklepje is van belang. Het lijkt verwantschap te hebben met het grommende geluid dat Louis Armstrong bijvoorbeeld maakte, en met het 'throatsinging' van Tibetaanse monniken. Maar over hoe deze technieken zich exact tot elkaar verhouden zou ik geen uitspraak durven doen.

Door het Nederlands kampioenschap grunten is het fenomeen de laatste tijd diverse keren in het nieuws geweest. Het NRC en het Brabants Dagblad besteedden er aan-

Kenmerken van 'Death metal'

Death metal heeft zijn roots in de punk, hetgeen het anarchistische karakter van de muziek verklaart. Deze kenmerkt zich door virtueuze gitaar partijen, snelle tempowisselingen en dubbele basdrumpartijen. Alles gespeeld op een zeer hoog volume. De muziek heeft een dreigende sfeer, wordt zeer theateraal gebracht en maakt deel uit van een subcultuur waarbij een agressieve uitstraling gecultiveerd wordt door middel van zwarte kleding met shockerende opdrukken

Door voldoende uit te versterken hoef je minder hard te grunten waardoor je stem minder wordt belast. Ook compressie kan hierbij helpen. Verder wordt de microfoon ook als theateraal hulpmiddel genoemd. "It has a lot to do with acting, if not playing an instrument you're not just holding the mic, you are often grabbing it really hard, like something to hold on to".

Belastend voor de stem?

Uiteraard komt ook het onderwerp stembelasting aan bod. Kan de gemiddelde zanger zich al niet voorstellen dat hij ooit zou (kunnen en/of willen) grunten, het idee dat je het zou kunnen doen zonder al teveel last van je stem te krijgen is wellicht nog moeilijker voorstelbaar. Maar kijk je bijvoorbeeld naar dit filmpje <http://youtube.com/watch?v=ldjok8D6Dwl&feature=related> dan hoor je dat de reeds genoemde Angela Gossow nog steeds een heldere spreekstem heeft. Ook Eric Kalsbeek van Textures combineert grunting met cleane zang. Luister je naar opnames van zijn band, bijvoorbeeld op myspace.com, dan hoor je dat ook zijn stem nog steeds gezond (en mooi!) klinkt. Grunting leidt dus niet bij iedereen tot stemschade. Deze conclusie wordt ook ondersteund door het voorbereidend wetenschappelijk onderzoek door Julian McGlasham. Een presentatie van dit onderzoek is ook op internet (youtube.com) te vinden, inclusief filmpjes van de glottis. De eventuele achteruitgang van hun stem wordt overigens door veel grunteners op de

koop toe genomen, vooral de oudere garde vindt het niet cool om les te nemen. Jongere, vooral professionele, grunteners onderstrepen wel het belang van een goede warming up, voldoende adem techniek, voldoende vochtinname. Zij proberen zoveel mogelijk stemschade te voorkomen.

Wat zeggen de geïnterviewde grunteners hier zelf over: veroorzaakt grunting bij hen problemen? Als ze veel moeten grunten dan merken ze dat wel na een paar dagen. Een goede warming up is heel belangrijk, evenals voldoende vochtinname en het nemen van voldoende pauzes bij opname-sessies. Je moet de stem in vorm houden en thuis blijven oefenen. De optredens zijn zeer intensief en belastend en hebben een impact op het cleane zanggeluid dat snel onvast en schor kan worden. Op de vraag of hun stem door grunting veranderd is, melden sommigen dat hun stem nu wat lager is en een klein beetje heser. Als ze veel moeten grunten dan gaat dat soms tijdelijk ten koste van de hoogte. Één geïnterviewde merkt dat nu hij, na 8 jaar, gestopt is met grunting zijn stem soepeler en toonvaster is. Ook kan hij makkelijker zacht zingen.

Dat veel grunteners klachten krijgen, komt volgens hen doordat ze zich niet genoeg voorbereiden. Het is een belastende techniek, daardoor moet je het langzaam opbouwen, vooral qua volume, en teveel spanning op de keel vermijden. "Veel kids voelen zich te goed om les te nemen. Gruntles, dat is toch niet stoer?" Je moet er vooral niet te jong aan beginnen, zegt één grunter, want naar mate je ouder wordt is het makkelijker.

Ook de door veel vrouwen gebruikte inward-grunt, die ontstaat door te grunten op de inademing, is desastreus voor de stembanden en wordt genoemd als oorzaak van veel problemen. De techniek is naar hun idee wel door iedereen te leren, alhoewel de een er meer aanleg voor zal hebben dan de ander. "Mijn ex-vriendin, normaliter van de lieve singer/songwriter liedjes, kan het inmiddels ook!"

Niet alle geïnterviewden zijn ervan overtuigd dat ze de techniek aan een ander zouden kunnen leren. Ze zouden misschien tips kunnen geven, of kunnen helpen om beginnersfouten te vermijden. Twee geïnterviewden zouden vooral op het geluid afgaan en proberen uit te leggen hoe de klank gevormd moet worden. Een ander merkt op dat het niet zoveel anders zou zijn dan normale zanglessen. "Maar de zanger moet ook gewoon heel veel uitproberen om er achter te komen wat voor geluiden hij kan maken". Ook merkt iemand op dat een geschoolde en gruntende zangleraar/es beter geschikt zou zijn deze techniek te onderwijzen.

'Grunt-pedagoog'

Op dit moment zijn er nog niet zoveel van dergelijke 'grunt-pedagogen' en dat is misschien ook wel logisch: wil je iemand in grunting scholen dan zul je toch ook zelf de techniek enigszins moeten beheersen. Het lastige van de techniek is echter dat als je hem intensief beoefent, de cleane zangstem daar makkelijk onder kan lijden. Slechts twee van de geïnterviewden wisselen grunting af met cleane zang en ervaren dat als heel moeilijk (maar niet onmogelijk). De anderen gebruiken hun cleane zangstem helemaal niet.

Een van de weinige zangpedagogen die zich tot nu toe met het genre bezig houdt is de Amerikaanse Melissa Cross. Haar dvd, getiteld 'The Zen of Screaming', wordt door sommigen gezien als 'de bijbel voor heavy metal zangers'. Anderen hebben kritiek op de dvd omdat het deel over schreeuwen niet heftig genoeg is voor wat er in Death Metal gebruikelijk is. Ook in het boek van Cathrine Sadolin, 'Complete Zangtechniek', kun je oefeningen en een uitleg vinden over grunting. Zij noemt dit effect 'growl'. Haar aanwijzingen werken goed, alhoewel het effect wel lichter klinkt en minder agressief dan bij de meeste Death Metal zangers. Wellicht gaat zij voor de hardcore grunter niet ver genoeg.

Interessant fenomeen

Mijn voorlopige conclusie is dat wie bereid is door het zorgvuldig gecreëerde boosaardige imago heen te kijken, en eventueel oordopen aan te schaffen, in grunting een interessant vocaal fenomeen zal ontdekken. Een fenomeen waarin de ene grunter zich met huid en haar overgeeft aan het emotionele aspect en maling heeft aan de vocale gevolgen, de ander het ziet als een speciale manier van ritmisch spreken en zich oefent in verstaanbaarheid en het produceren van diverse sounds. En waarin een derde een technisch delicate balans creëert en schijnbaar moeiteloos vervaarlijke deathgrunts afwisselt met prachtige heldere rockvocalen. En dit alles binnen een zeer theatrale setting. Een alles behalve lachwekkend fenomeen dus, dat zeker serieuze aandacht verdient. Naar mijn idee is het nog te vroeg om te bepalen of grunting al dan niet schadelijk is voor de stem. Vrijwel alle grunteners zijn immers autodidact en leren het door elkaar te imiteren. Door het hopelijk toenemen van begeleiding en onderzoek zal hierover mogelijk over een tijd meer bekend zijn.

Graag bedank ik hierbij Eric Kalsbeek, Chris van der Valk, Florian Maier, Peter van der Ploeg, Michel Nienhuis, Mathias Riediger voor het beantwoorden van mijn vragen en alle informatie.

Meer info

Voor wie meer wil weten en luisteren raad ik aan op youtube.com te zoeken op 'grunting' en op 'screams'. Op de site myspace.com kun je luisteren naar bands als Textures, Sengaiia, Despised Icon, Cannibal Corpse, Pantera. Op wikipedia staat een heel informatief artikel over het onderwerp en een uitleg over hoe het te leren (zoek mbv google op death growl). Meer links en informatie zal ik op mijn website zetten (www.inekevandoorn.com, kijk bij articles).

credits:

- foto Florian pagina 4 by Twilightheart for Sheol Magazine.
- foto Florian pagina 6 by Anna Tluczykont.

@www.Rsfotografie.com

Aangepaste Notulen Algemene Ledenvergadering

NVZ d.d. 31-03-2007

Gehouden in Utrechts Centrum voor de Kunsten, Domplein 4 te Utrecht. Aanwezig waren 10 leden en het voltallige bestuur. (aanpassing bestaat uit cursieve tekst in punt 6b)

1. Welkom

Frans Huijts heet allen hartelijk welkom en opent de vergadering. Hij zal deze vergadering voor de laatste maal voorzitten en kijkt terug op een mooie, doch bewogen (zie Voorwoord Bulletin nr.7, maart 2007) periode.

2A. Notulen Algemene Ledenvergadering 2006

Notulen goedgekeurd.

2B. Jaarverslag 2006 door de secretaris

Jaarverslag na één wijziging goedgekeurd. Met dank aan de secretaris.

3. Ingezonden stukken

Elisabeth Coymans zond een hartverwarmende brief aan het bestuur met het verzoek één gedeelte daarvan voor te lezen in de ALV. Hierin spreekt zij haar bewondering uit voor het werk van het bestuur én dat van Frans Huijts. Daarnaast draagt zij ideeën aan voor het vinden van financiële middelen om de bestuursfuncties te honoreren. Het bestuur zal zich hierover buigen in de volgende bestuursvergadering.

4A. Financieel verslag 2006 door de penningmeester

Balans: bij debiteuren contributies '06 is een achterstand van betaling opgetreden door vertraging bij het verzenden van de acceptgiro's. Hiervan is inmiddels ruim € 3000,00 geïnd.

Exploitatierkening: de kosten voor de EVTA zijn verdubbeld omdat de contributie is verhoogd van € 1,00 naar € 2,00 per lid. Ook heeft het bestuur besloten reis- en verblijfskosten voor councilmeetings te vergoeden. De kosten voor Jaarvergadering/Symposia zijn hoger uitgevallen doordat de sprekers én workshopleiders tijdens het symposium betaald werden. Dit is door het bestuur goedgekeurd aangezien het geld ten bate van kennisvergaring voor de leden is aangewend.

Financieel jaarverslag goedgekeurd. Met

dank aan de penningmeester.

4B. Goedkeuring jaarrekening door de kascommissie

De kascommissie heeft de jaarrekening goedgekeurd. Margreet Witsen Elias leest de bevestiging namens de kascommissie.

4C. Benoeming nieuwe kascommissie

Margreet Witsen Elias heeft twee jaar zitting gehad in de kascommissie en treedt nu af. Ruth Carasso biedt aan haar plaats in te nemen. Namens de vereniging spreekt het bestuur zijn dank uit tegenover Margreet en Ruth. Anja Blom zal nog een tweede jaar zitting hebben in de kascommissie.

5. Huishoudelijk reglement: artikel Redactie

Frans Huijts geeft uitleg over het huishoudelijk reglement: het geldt als aanvulling op / uitwerking van de statuten. Door de ALV mag het huishoudelijk reglement gewijzigd, c.q. aangevuld worden. Zo hoeft niet steeds de notaris ingeschakeld te worden om de statuten te wijzigen.

Margreet Witsen Elias: ad 1) De ALV stelt het budget vast, niet het bestuur.

José Lieshout: ad 3) De laatste regel zou geschrapt moeten worden. De ALV besluit punt 3) in A en B te scheiden en de laatste regel van 3) te schrappen.

Eric van Grootel stelt voor om van Eindredactie/Bulletin een apart agendapunt te maken tijdens de ALV. Frans Huijts stelt voor om naast het jaarverslag van de secretaris en de penningmeester ook een redactieverslag te presenteren tijdens de ALV en toe te voegen aan punt 2): ...van het blad en hiervan verslag doet tijdens de ALV.

6A. Voordracht van Diane Hidding als bestuurslid en Cora Peeters als eindredacteur

Het bestuur draagt Diane Hidding voor als algemeen bestuurslid. Zij wordt bij acclamatie benoemd. Frans Huijts stelt voor de acclamatie per applaus uit te voeren. Diane zal

zich gaan bezighouden met ledenwerving en de website.

Voor aanvang van de vergadering is Cora Peeters door meer dan acht werkende leden voorgedragen als eindredacteur. Ook zij wordt per applaus bij acclamatie benoemd. Beide nieuwe bestuursleden nemen plaats achter de bestuurstafel.

6B. Aftreden van Frans Huijts als voorzitter

Frans Huijts doet zichzelf aftreden als voorzitter. Hij bedankt het bestuur en de leden voor het in hem gestelde vertrouwen. Roland Hangelbroek bedankt Frans namens het bestuur en de leden. Hij roemt Frans om zijn leidinggevende kwaliteiten. "Frans is een bruggenbouwer. Hij volgt nieuwe ontwikkelingen op de voet om ze vervolgens in de vereniging door te voeren. Eén van zijn grotere projecten was de naamswijziging van de vereniging. Wij respecteren zijn besluit om af te treden als voorzitter, maar zullen hem node missen." Roland overhandigt Frans een afscheidscadeau in de vorm van literatuur. Een bloemetje volgt op een later tijdstip: Frans moet meteen door naar een concert. Onder daverend applaus neemt Frans afscheid.

Roland Hangelbroek: het bestuur, en m.n. Frans Huijts heeft zich het afgelopen jaar zeer veel moeite getroost een geschikte kandidaat te vinden voor het voorzitterschap. Dit is helaas tot op heden niet gelukt. Er is nu een probleem ontstaan, want het bestuur kan zonder voorzitter niet aan de in de statuten genoemde doelstellingen voldoen en zal vanaf nu 'demissionair' zijn. Dit houdt in dat er geen begroting voor dit jaar wordt ingediend en dat er geen werkdagen en symposia worden georganiseerd. Alle zittende bestuursleden treden per direct af en stellen zich opnieuw verkiesbaar bij het aanstellen van een nieuwe voorzitter.

Margreet Witsen Elias: In het begin was er een vice-voorzitter die de taken van de voorzitter kon overnemen.

Frans Huijts: Die is nu niet aangesteld, omdat

het vice-voorzitterschap niet te combineren is met de andere functies. Ieder bestuurslid heeft nu een vastomlijnde taak.

Roland Hangelbroek: Binnenkort komt het bestuur bijeen om zich te beraden over de ontstane situatie. Hierbij zullen ook de voorstellen van Elisabeth Coymans aan de orde komen.

Frans Huijts: Het **profiel** van de nieuwe voorzitter is: **Hoofdvakdocent zang (m/v) aan één van de conservatoria.** *Het volledige profiel zoals is opgesteld in de bestuursvergadering d.d. 14-03-2007 luidt: Hoofdvakdocent Klassiek (m/v) aan één van de conservatoria.*

Hetty Gehring vraagt of het bestuur de mogelijkheid overwogen heeft van bezoldiging. Roland Hangelbroek: ook dit zal in de komende bestuursvergadering behandeld worden.

7. Rondvraag

José Lieshout wil graag weten wat de reacties zijn op het nieuw vormgegeven Bulletin. Alle aanwezigen reageren uitermate positief. De nieuwe lay-out is prachtig en overzichtelijk. Ruth Carasso merkt op dat het Bulletin, gezien het aantal leden, steeds meer een bindende factor wordt binnen de NVZ.

Ria Bras wil graag reclamemateriaal uitdelen voor Pevoc7. Dat kan na sluiting van de vergadering.

Eric van Grootel heeft al 15 jaar geen ALV meer bijgewoond vanwege het langdradige karakter ervan. Hij complimenteert het bestuur met het goed gecoördineerde verloop van de vergadering en roept hierbij alle leden op de volgende keer aanwezig te zijn!

Elise Keep sluit zich bij de vorige spreker aan. Zij vraagt zich af waarom er maar zo weinig leden aanwezig zijn terwijl er toch wezenlijke zaken behandeld worden. Zij stelt voor dat een ieder die de vergadering bijwoont de volgende keer collegae aanspoort mee te komen.

8. Sluiting

Roland Hangelbroek sluit de vergadering en dankt allen voor hun inbreng.

Aangepaste notulen opgemaakt d.d. 02-04-2008 door Irma ten Brinke, secretaris.

Aangepast Jaarverslag 2007

van de Nederlandse Vereniging van Zangpedagogen (de aanpassingen bestaan uit de cursieve toevoegingen)

Algemene Ledenvergadering

De Algemene Ledenvergadering vond plaats op 31 maart 2007 in het Utrechts Centrum voor de Kunsten, Domplein 4 te Utrecht. Aanwezig waren 10 leden en het voltallige bestuur. Cora Peeters en Diane Hidding zijn geïnstalleerd als bestuurslid. Cora Peeters zal de taak van eindredacteur op zich nemen. Diane Hidding gaat zich bezighouden met ledenwerving en de website. Frans Huijts trad af als voorzitter. Het bestuur is er, ondanks grote inspanningen, niet in geslaagd een opvolger te vinden en kon daardoor niet voldoen aan de in de statuten genoemde doelstellingen. Daarom trad het voltallige bestuur af en zal zich opnieuw verkiesbaar stellen bij het aanstellen van een nieuwe voorzitter. Dientengevolge is er geen begroting voor 2007 gepresenteerd en zijn er geen werkdagen en/of symposia georganiseerd.

Bestuur

Het demissionaire bestuur heeft zich sinds de Algemene Ledenvergadering op 31 maart 2007 grote inspanningen getroost een nieuwe voorzitter te vinden. Het bestuur besloot de hulp in te roepen van een 'formateur' in de vorm van één onzer oud-bestuursleden, Riekje Bakker. Helaas was er omtrent het voorzitterschap op 31 december 2007 nog steeds niets nieuws te melden. Het bestuur heeft ondanks de ontstane situatie niet stilgezeten. Lopende zaken als website, Bulletin, EVTA en toekomstige symposia moesten worden afgehandeld en/of gepland. Daarvoor heeft het bestuur zes maal vergaderd, d.d. 17-01-2007, 14-03-2007, 14-05-2007, 04-07-2007, 26-09-2007 en 12-12-2007.

Leden

Op 31-12-2007 telde de NVZ 290 leden. Binnen het bestuur heeft Lieve Geuens de taak op zich genomen symposia en werkdagen te organiseren, wat zij overigens voortreffelijk doet. Daarvoor onze oprechte en hartelijke dank.

Symposium

Dit jaar zijn vanwege het niet presenteren van een begroting geen symposia en/of

werkdagen georganiseerd. Het bestuur heeft echter gemeend dat de vereniging niet te lang zonder contactdagen als deze kan en is begonnen een symposium te organiseren onder de titel "Zet de lesdeur open". Deze zal plaatsvinden in de eerste helft van 2008 en niet zoals gebruikelijk in het najaar. Binnen het bestuur heeft Lieve Geuens de taak op zich genomen symposia en werkdagen te organiseren, wat zij overigens voortreffelijk doet. Daarvoor onze oprechte en hartelijke dank.

EVTA

Cora Peeters is namens het bestuur naar de EVTA-bijeenkomst met het welluidende thema "Vocal pedagogy week" geweest. Deze werd gehouden van 17 tot 22 september in Kudowa, Polen. Ook heeft zij daar de councilmeeting van de EVTA bijgewoond.

Website

De website www.zangpedagogen.nl is nu een jaar online. Binnen het bestuur heeft Diane Hidding de taak op zich genomen de bouw en verbouw ervan te coördineren. Gezien de wensen van het bestuur met betrekking tot o.a. inlogmogelijkheden van leden is besloten een professioneel webdesignbureau in de arm te nemen. Het bestuur heeft dat gevonden in Web & Print van Jaap Veldhorst. De vernieuwde website is begin 2008 te bezoeken.

Bulletin

Cora Peeters is aangesteld als eindredacteur bij het Bulletin. We mogen stellen dat de nieuwe vormgeving van het Bulletin een groot succes is. De redactie is er ook dit jaar weer in geslaagd interessante en ter zake doende artikelen te publiceren. Langs deze weg bedanken wij redactie en alle anderen die de moeite hebben genomen een bijdrage te leveren aan ons Bulletin: hartelijk dank!

Opgemaakt door Irma ten Brinke, secretaris Westendorp, 2 april 2008

Notulen Algemene Ledenvergadering

NVZ d.d. 29-03-2008

Gehouden in Parnassos, Kruisstraat 201 te Utrecht. Aanwezig waren 25 leden en het voltallige bestuur.

1. Welkom

Roland Hangelbroek heet allen hartelijk welkom en opent de vergadering.

2.A. Notulen Algemene Ledenvergadering 2007

Naar aanleiding van opmerkingen van enkele leden tijdens de ALV van 31-03-2007 is besloten dat in de uitnodiging een verwijzing wordt opgenomen naar het Bulletin waarin de notulen van de ALV en het jaarverslag zijn gepubliceerd.

Dit is niet gebeurd, met excuses van de secretaris. Besloten wordt dat ook in het Bulletin voorafgaande aan de ledenvergadering de notulen en het jaarverslag worden gepubliceerd.

Frans Huijts merkt op dat hij zijn opmerking ten aanzien van het profiel van de voorzitter wat summier vindt, aangezien er in de bestuursvergadering een uitgebreider profiel is opgesteld. Irma ten Brinke antwoordt dat alleen zijn omschrijving van dat moment is opgenomen, maar dat volledigheidshalve het gehele profiel zoals tijdens de bestuursvergadering is opgesteld zal worden opgenomen in de notulen van de ALV.

Na bovengenoemde aanpassingen zijn de notulen met algemene stemmen goedgekeurd.

2B. Jaarverslag 2007 door de secretaris

Margreet Witsen Elias ziet graag dat in het jaarverslag het aantal leden wordt opgenomen. Greet Woltjes antwoordt dat er op dit moment 299 leden zijn, per 31-12-2007 waren dat er 290. Margreets voorstel wordt aangenomen.

Onder 'Symposium' ontbreekt dat Lieve Geuens binnen het bestuur de taak op zich heeft genomen symposia en werkdagen te organiseren, wat zij overigens voortreffelijk doet. Daarvoor onze oprechte en hartelijke dank.

Na bovengenoemde aanpassingen is het Jaarverslag 2007 met algemene stemmen goedgekeurd.

3. Ingezonden stukken

Geen.

4A. inancieel verslag 2007 door de penningmeester

Toelichting op Balans: de contributie is inmiddels voor 90% geïnd.

Ineke van Doorn merkt op dat de rente bij de Postbank erg laag is, misschien is overstappen naar een andere bank een optie? Roland Hangelbroek heeft al bij andere banken geïnformeerd, nadere actie wordt ondernomen.

4B. Goedkeuring jaarrekening door de kascommissie

De kascommissie heeft de jaarrekening goedgekeurd. Ruth Carasso leest namens de kascommissie de bevestiging en prijs penningmeester Roland Hangelbroek voor zijn overzichtelijke administratie en heldere uitleg. De vergadering valt bij met applaus.

4C. Benoeming nieuwe kascommissie

Anja Blom heeft twee jaar zitting gehad in de kascommissie en treedt nu af. Petra Peeters biedt aan haar plaats in te nemen. Namens de vereniging spreekt het bestuur zijn dank uit tegenover Anja en Petra. Ruth Carasso zal nog een tweede jaar zitting hebben in de kascommissie.

4D. Begroting voor het jaar 2008

Toelichting op Bulletin: de uitgave van het Bulletin is duurder door inflatie en de ontwikkeling van de nieuwe lay-out. De vereniging heeft ook geld uitgetrokken voor vakgerelateerde abonnementen uit het buitenland.

Toelichting op Symposia: de grote financiële reserves wil het bestuur de komende jaren ten goede laten komen aan de leden en derhalve besteden aan symposia. Daarnaast moet gastdocenten een redelijke vergoeding aangeboden worden.

Toelichting op Website: het bouwen van de website vergt eenmalig een groot bedrag, de kosten hiervoor zijn zo hoog omdat het bestuur gekozen heeft voor de mogelijkheid leden te laten inloggen. Voorstel van de penningmeester t.a.v. de

reserves: € 4900,-- uittrekken voor het lustrum in 2011, € 5000,-- in algemene reserve houden en de rest verspreid over drie jaren uitgeven aan Bulletin, publiciteit en Symposia.

Margreet Witsen Elias vraagt of er is nagedacht over samenwerkingsverbanden met de Vereniging van Logopedisten of Vrienden van het Lied. Het bestuur vindt dit het overwegen waard en zal er in een volgende bestuursvergadering op terugkomen.

Kathinka Minzinga merkt op dat de doelstelling toch nastreven van kwaliteit moet zijn en niet het wegwerken/uitgeven van reserves. Roland Hangelbroek antwoordt dat tegenwoordig aan kwaliteit een prijskaartje hangt (zie ook de toelichting op Symposia) en dat de vereniging over voldoende middelen beschikt om de kwaliteit te waarborgen.

De begroting is bij acclamatie goedgekeurd, met dank aan de penningmeester.

5. Benoeming nieuwe voorzitter

Het bestuur was bij het ontbreken van een voorzitter sinds 31-03-2007 demissionair en zal derhalve herkozen moeten worden. De bestuursleden verlaten hun plek en nemen plaats in de zaal. Roland Hangelbroek noemt één voor één de namen van de bestuursleden, vraagt de vergadering zijn goedkeuring voor herbenoeming. Alle bestuursleden worden herkozen. Het bestuur neemt weer plaats achter de bestuursstafel.

Mededelingen m.b.t. :

- Reina Wagenaar en Eugenie Ditewig hebben hun functie binnen de redactie neergelegd. De redactie is naarstig op zoek naar nieuwe leden!

- Greet Woltjes treedt volgend jaar af. Hierbij doet het bestuur een oproep voor een nieuw bestuurslid die Greet's taken wil overnemen.

Ten aanzien van de functie van voorzitter is er geen voordracht door de leden gedaan, dus vraagt Roland Hangelbroek aan de leden of Elena Vink als voorzitter van de NVZ wordt aanvaard. Dit wordt bij acclamatie aangenomen. Roland overhandigt Elena de voorzittershamer en zij neemt plaats achter

de bestuursstafel, waarna zij zichzelf introduceert.

6. Toekomst

Elena Vink neemt namens het bestuur het woord. Het bestuur ziet de vernieuwingen binnen het Bulletin en de website met enthousiasme en vertrouwen tegemoet. Het bestuur hoopt dat de vernieuwde website een contactpunt voor de leden zal zijn, waarop de leden (eventueel via een forum) hun ideeën en reacties over bijv. symposia kwijt kunnen.

Het bestuur wil zich de komende jaren actief gaan bezighouden met het werven van jonge (net afgestudeerde) leden. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst...

7. Website

Diane Hidding vertelt dat er de nodige opstartproblemen zijn bij het in gebruik nemen van de website. Door fouten van de vorige webmaster is onze website nu uit de lucht, maar we hopen binnen drie weken weer online te zijn.

Vanaf september zijn er inlogmogelijkheden voor de leden.

Grote aandacht wordt besteed aan de leesbaarheid.

8. Rondvraag

Kathinka Minzinga: kunnen webmaster en grafisch vormgever niet in één persoon gecombineerd worden om bijv. kosten te sparen? *Diane Hidding:* een grafisch vormgever heeft niet altijd de technische kennis in huis die wij voor onze website nodig hebben, met name inlogmogelijkheden zijn dusdanig lastig dat daarvoor een professionele webmaster is aangetrokken.

Irene Kleijwegt: zijn de kosten voor het Bulletin en de website niet via advertenties in te perken? *José Lieshout:* met een zo kleine oplage als ons Bulletin is het voor adverteerders niet rendabel, de Liedvriend bijv. heeft een veel grotere oplage.

Annemarie Verburg: de lage opkomst in andere jaren voor de ALV is wellicht te wijten aan het tijdstip (Passietijd)? Het bestuur zal zich hierover beraden.

Margreet Witsen Elias mist het jaarverslag van de redactie op de ALV: dat is toch vorig jaar tijdens de ALV besloten?! Met excuses namens het bestuur: Margreet heeft gelijk.

Anne Woodward: wellicht is het een idee om Bulletins op conservatoria en universiteiten

te leggen, gezien de wens van het bestuur jonge leden te trekken? Hierover zal het bestuur zich beraden.

Lieve Geuens maakt van de gelegenheid gebruik Roland Hangelbroek te bedanken voor zijn demissionaire vice-voorzitterschap. De leden vallen met luid applaus bij.

Frans Huijts bedankt dit nieuwe daadkrachtige bestuur voor de nieuwe plannen en ideeën. Wederom applaus.

9. Sluiting

Elena Vink sluit de vergadering en bedankt allen voor hun inbreng en aanwezigheid.

Notulen opgemaakt d.d. 02-04-2008 door Irma ten Brinke, secretaris.

forum2

In een interview in de Odeon van juni 2008 zegt Louis Andriessen (componist van onder meer 'La Commedia'):

"(...) wat men dan klassiek zingen noemt, maar wat in feite laatromantisch over het orkest heen brullen is."

"Dat zangers niet meer legato kunnen zingen vind ik erg bezwaarlijk van het klassieke zingen. Elke noot krijgt een buikje en een dynamiek, daar word ik knettergek van."

"De meeste zangeressen klinken ook altijd hetzelfde."

Wie klimt in de pen over al dit generaliseer? Reacties graag naar: redactie@zangpedagogen.nl

Financieel verslag van 2007 en Begroting voor 2008

Op de Algemene Ledenvergadering van 31 maart jl. werd uw penningmeester décharge verleend voor het boekjaar 2007 en werd de door het bestuur voorgestelde begroting voor het jaar 2008 met algemene stemmen aangenomen. De cijfers van zowel afrekening als begroting vindt u hier vermeld.

Wat betreft de begroting voor 2008: het goede nieuws is dat er ook dit jaar geen contributieverhoging zal plaatsvinden. Wel kreeg het bestuur van de vergadering de benodigde extra ruimte om met een aantal zaken (Bulletin, publiciteit, symposia) een kwaliteitssprong te maken. Voor bijzonderheden over deze begroting verwijzen wij naar de ook in dit Bulletin gepubliceerde Notulen van de ALV.

Hierbij onze dank voor het door u in ons gestelde vertrouwen!

Balans NVZ per 31-12-07

	debet	credit
Kas	111	
Kapitaalrekening	21.636	
Girorekening	1.136	
Debiteuren contributies 07	935	
Crediteuren		1.075
Reserves		22.743

23.818 23.818

Exploitatier rekening 2007 en begroting 2008

	2006 Begroot	2007 Werkelijk	2008 Begroot B
Contributies	11.000	10.405	11.000
Contributies vorig jaar		3.316	935
Rente	400	253	300
Overig		30	
Subtotaal	11.400	14.004	12.235
Bulletin/ ledenlijst	4.000	6.419	6.250
Algemene en bestuurskosten	1.500	1.179	1.400
Kosten EVTA	600	859	1.100
Jaarvergadering/ Symposia	3.800	1.312	5.500
Website	1.500	992	2.200
Totaal lasten	11.400	10.761	16.450
Exploitatiesaldo	0	3.243	-4.215

berichten

Amsterdam

Vanaf 21 april is het nieuwe adres van het Conservatorium: Oosterdokskaai 151, Amsterdam. Op 10 april is het afscheidsconcert van de Bachzaal gegeven door het Ensemble Nieuwe Muziek. Meer dan vijfenzeventig jaar hebben talloze studenten daar opgetreden, masterclasses gevolgd en eindexamen gedaan. Voortaan zullen dit soort gebeurtenissen plaatsvinden in de Grote zaal van het nieuwe gebouw met 400! plaatsen. Deze zaal wordt de Bernard Haitinkzaak. Interieurfoto's van het nieuwe Conservatorium zien er prachtig uit. Op 12 september wordt het gebouw officieel geopend en op 14 september is er een feest voor heel Amsterdam.

Met de Manhattan School of Music organiseert het CvA voor de zevende keer een **Summer Jazz Workshop** van 7 tot 11 juli. De workshop is bestemd voor jazzmusici, instrumentalisten zowel als vocalisten, van over de hele wereld.

De **zomercursus** van het Amsterdam Institute for Music from 1600 to 1800 staat dit jaar in het teken van de verschillen tussen de Franse en Italiaanse muziekstijlen van de zeventiende en de achttiende eeuw.

Voor het bovenstaande zie www.conservatoriumvanamsterdam.nl

Rotterdam

Van 23 mei tot en met 1 juni worden de **Operadagen** gehouden. Overal in de stad worden producties gepresenteerd, bekend en minder bekend repertoire. In het kader hiervan organiseert het Institute for Living Voice workshops, concerten en symposia in allerlei vocale genres. Het ILV verbindt zich tijdelijk met een stad of festival, het heeft geen vaste locatie. Informatie en kaarten bij www.operarotterdam.nl

Den Haag

In juni 2007 is de Internationale Studentenorganisatie Interaccess opgericht. Het initiatief hiervoor kwam van de Haagse Hogeschool en enthousiaste studenten. De bedoeling is dat buitenlandse studenten zich sneller thuis zullen voelen tijdens hun verblijf in Den Haag. Hoewel de organisatie

pas kort bestaat zijn al vele evenementen georganiseerd voor de buitenlanders. De leiding bestaat nu uit een enthousiast team van vijftien studenten. Studenten in Den Haag van alle studierichtingen zijn welkom. Inlichtingen op www.interaccess.nl

Groningen

Peter de Grote Festival (1-8 augustus): masterclasses voor jonge getalenteerde strijkers, pianisten, organisten en zangers in de leeftijd tussen 12 en 27 jaar. Het festival is internationaal. Inlichtingen bij het Festivalbureau, Veemarktstraat 76, 9724 GA Groningen.

Tilburg

Het Brabant Koor zoekt voor haar projecten in het volgende seizoen zangers. Het koor is een projectkoor en wordt per project op basis van audities geformeerd. Werken van Tippett, Mozart, Vaughan Williams en Beethoven zullen worden uitgevoerd. Als deelnemer ontvangt men een tegemoetkoming in de reiskosten. Inlichtingen: www.brabantkoor.nl en bij Marja Eijken: 0416 276555.

's-Hertogenbosch

Het **47e Internationale Vocalisten Concours** wordt gehouden van 15 - 29 september a.s. Inlichtingen op www.ivc.nu.

Utrecht

In de zomer van 2009 zal het driejaarlijkse EUROPA CANTAT festival plaatsvinden in Nederland.

Tijdens dit festival zal er een speciaal hooggekwalificeerd kamerkoor met 36 geselecteerde zangers uit Europa en daarbuiten 'Europa Cantat Chamber Choir' 20^e en 21^e eeuwse koormuziek repeteren en uitvoeren o.l.v. Kaspars Putniš uit Letland (17 t/m 26 juli 2009).

Hierbij doen we een oproep aan alle getalenteerde zangers van 18 t/m 30 jaar om AUDITIE te doen voor het Europa Cantat Chamber Choir. Meer info: www.ecu2009.nl

TOEGIFT

Onlangs heeft Christianne Stotijn de Nederlandse Muziekprijs ontvangen. Naar aanleiding hiervan stond in het tijdschrift Zing, in het mei-juni nummer, een artikel over haar. Eén van haar tips betrof stemhygiëne: "Als je genoeg slaapt en veel drinkt, kun je veel aan."

Een uitspraak van de Belgische sopraan Elise Caluwaerts: "Het publiek komt niet voor een huilende sopraan, maar voor een sopraan die aan het huilen brengt."

colofon

Samenstelling van het bestuur:

voorzitter

Elena Vink

Ommershopselaan 10

6881 RT Velp

tel. 026 4426060

voorzitter@zangpedagogen.nl

secretaris

Irma ten Brinke

Doetinchemseweg 233

7054 BG Westendorp, 0315 298091

secretaris@zangpedagogen.nl

penningmeester

Roland Hangelbroek

Borgesiusstraat 43b

3038 TC Rotterdam, 010 4525474

penningmeester@zangpedagogen.nl

lid/eindredactie

Cora Peeters

Parkweg 52

3134 UP Vlaardingen, 010-4341507

cpeeters@chello.nl

lid

Lieve Geuens

Willink van Collenstraat 64

3621 CN Breukelen, 0346 252957

lievegeuens@planet.nl

lid

Diane Hidding

Vioolstraat 1

6922 KH Duiven

dianehidding@hetnet.nl

ledenadministratie

Greet Woltjes

Zwolseweg 241

7315 GK Apeldoorn, 055 5336609

ledenadministratie@zangpedagogen.nl

ereleden

Cora Canne Meijer

Margreet Witsen Elias

Ank Reinders

Maria Rondèl

Kay Jensma

Samenstelling van de redactie:

Cora Peeters, José Lieshout, Ineke van Doorn, Evert Jan Nagtegaal, Margreet Witsen Elias, Eugenie Ditewig.

redactie@zangpedagogen.nl

drukkerij

Multicopy Apeldoorn

vormgeving Bulletin

Bi©e (Trix van Vugt), Utrecht

Contributie

De contributie van de Nederlandse Vereniging van Zangpedagogen bedraagt € 45,00 per jaar voor werkende leden en vrienden, en € 25,00 voor studenten. Aanmelding via de website **www.zangpedagogen.nl** of via de ledenadministratie. Het verenigingsjaar loopt gelijk met het kalenderjaar. Het lidmaatschap wordt aangegaan voor onbepaalde duur; afmeldingen vóór 1 december, uitsluitend schriftelijk bij de ledenadministratie.

Kopij voor het volgende Bulletin (3e week van oktober) moet **uiterlijk 15 september 2008** per email gestuurd zijn naar **redactie@zangpedagogen.nl**. Foto's ter illustratie (min. 300 dpi) worden op prijs gesteld. Over plaatsing van een ingezonden bijdrage beslist de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor bijdragen te corrigeren en/of te redigeren. De NVZ aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud van in het Bulletin geplaatste artikelen.

© 2007 auteursrechten voorbehouden, overname van artikelen slechts met toestemming van het bestuur van de NVZ.

AANMELDINGSFORMULIER

Hierbij geef ik mij op als

werkend lid

studentenlid

begunstiger

gediplomeerd zangdocent € 45,- per jaar

volgt opleiding tot zangdocent, € 25,- per jaar

steunt NVZ met ten minste € 45,- per jaar

Naam _____ m/v

Voornaam _____

titel _____

geboortedatum _____

adres _____

postcode/plaats _____

tel/mob/fax _____

e.mail _____

Opleidingsinstituut: _____

s.v.p. omcirkelen

Afstudeerniveau _____ A B DM UM 1e fase 2e fase Bachelor Master

Afstudeerdatum _____ Onderwijsbevoegdheid: ja nee

Gespecialiseerd in: _____ klassieke muziek lichte muziek

Overige relevante opleidingen _____

Als werkend lid dient u een kopie bij te voegen van het document waaruit uw bevoegdheid blijkt.

Het lidmaatschap wordt aangegaan voor onbepaalde duur, afmeldingen uitsluitend schriftelijk bij de ledenadministratie vóór 1 december.

Ledenadministratie: NVZ/ Greet Woltjes, Zwolseweg 241, 7315 GK Apeldoorn tel. 055.5336609 / e.mail: ledenadministratie@zangpedagogen.nl

Ik kom graag in aanmerking voor een korting van € 5,- op mijn bijdrage en machtig hierbij tot wederopzegging de NVZ tot automatische incasso van de contributie van bank/gironummer:.....

Datum

Handtekening

NB Dit formulier uitprinten, invullen en opsturen naar de ledenadministratie NVZ.

welkom / wijzigingen

Als nieuwe leden heten wij welkom

Steven van Rooijen
Tuinwijklaan 8
2012 RG Haarlem
023 5470655/06 53785013
Steven.van.rooijen@planet.nl

Petronella Palm
Jaap ter Haarsingel 12
2652 GK Berkel&Rodenrijs
010 5190255
p.palm@hetnet.nl

Els Ekelmans
Borneolaan 7
6712 BG Ede
0318 646780
e.ekelmans@hetnet.nl

Maja Augustyn
Menno van Coehoornstraat 5a
6217 LR Maastricht
06 50853100
emailmva@aim.com

Patricia Smulders
Frans Halsstraat 34
5613 KV Eindhoven
040 2460712
patricia@psmulders.nl

Adreswijzigingen en overige correcties NVZ leden

Marjan Kuiper
Liseiland 26
2285 JT Rijswijk
070 3947003
mhkuiper@casema.nl
www.marjankuiper.nl

Astrid Kouwenberg
Ploegdrijverke 13
5404 PH Uden
0413 267627
atridkouwenberg@tiscali.nl

Ria Bras
Van Eeghenlaan 5
3881 MD Putten
0341 370359
a.bras8@kpnplanet.nl

Liesbeth Groenewoud
Dorpstraat 6
5241 EC Rosmalen
073 5215602/06 23818154
liesbethgroenewoud@home.nl

Marijke Burgs
Rijtuigweg-zuid 291
4611 WT Bergen op Zoom
0164 253258/06 25393272
m.burgs@home.nl

Maurits Draijer
Queridostraat 35
2274 XC Voorburg
06 18889134
Maurits_draijer@hotmail.com

Frans Lambour
G.v.Amstelstraat 22
1213 CK Hilversum
035 6231010
Geen faxnr.
Department singing jazz
f.lambour@ahk.nl

Aart Mateboer
Noordzijstraat 34
8266 DG Kampen
038 3326603/06 13575448
aartmateboer@12move.nl

Ineke van Doorn
Boekweit-oord 27
3991 XL Houten
00 31 (0)30 6379938
Ineke@inekevandoorn.com

Lizet van Beek
Hooistraat 9
5025 KE Tilburg
013 5052527/06 54327358
lizetvanbeek@planet.nl
www.deblauwehond.nl

Opera Studio Nederland
Kloveniersburgwal 87-89
1011 KA Amsterdam
020 4200562
Info@operastudio.nl
www.operastudio.nl

Marion Haverkort-Paauwe
Esdoornlaan 12
7642 EA Wierden
Alleen mobiel 06 13790828
m.c.haverkort@home.nl

Coen Honig
Galvanistraat 79
2517 RB Den Haag
070 3454407/06 41635924
coenhonig@coenhonig.nl

Henriette van den Dool
Wilgensingel 192
3053 CZ Rotterdam
010 2181607/06 55803068
whvandendool@zonnet.nl

Mariette Bastiaansen
Hendrick Goltziusstraat 21
7425 PJ Deventer
0570 651549
mariettebastiaansen@home.nl

Yolande Langendijk
Ekster 47
1628 AC Hoorn
0229 219950
yolandelangendijk@hotmail.com